

Laatdienst 4 november 2007

Gonny Loman

Serie: klinkende namen: Juda en Tamar

Bijbellezing: Genesis 38, 1 - 30

inleiding:

Het gaat vanmorgen over de liefde, over Gods liefde, al zou je dat op het eerste gehoor niet zeggen. In de serie Klinkende Namen, is dit de tweede dienst: hier klinken de namen van Juda en Tamar, maar vooral hun verhaal, soms stuitend, dan weer ontroerend.

In de stamboom van Jesus in het Matteüs evangelie is de Tamar de eerste vrouw die genoemd wordt in de reeks van patriarchen en koningen.

Het verhaal van Juda en Tamar is een verhaal dat vooral wrevel opwekt en afstoot.

Wat vertelt dit verhaal ?? Gaat het alleen over platte sex ? over een vrouw die haar lijf verkoopt ??, haar recht wil ?? of over een man die gemakkelijk te verleiden is, alleen achter z'n driften aanloopt ?? Als man en als vrouw kun je bij dit verhaal last hebben van plaatsvervangende schaamte.

Waar ligt schuld ??, wie treft de schande ?? God gaat een eigenaardige weg met mensen...

In bijbelse verhalen gaat het niet om historische informatie over mensen die ooit geleefd hebben; zowel in dit verhaal als ook elders zijn de oude stamsagen van Israël op zichzelf veeleer verdichte beschrijvingen van het menselijk lot; zij zijn bijeengebracht uit mythen en sprookjes van de volken uit alle tijden en plaatsen, en daarom geschikt om het leven van mensen op elk tijdstip in de menselijke geschiedenis uit te beelden.

Om niet te vergeten dat het verhaal over Gods liefde gaat klinkt tussendoor het refrein : vanuit de diepten tot hoog in de sterren, overvloed de liefde.... Ik wil u uitnodigen het verhaal te laten spreken, om te proberen waardevrij te luisteren, en dat dat niet gemakkelijk is weet ik uiteigen ervaring.

Overweging

Vanuit de diepte , tot hoog in de sterren, overvloed de liefde,...een tekst van Hildegard von Bingen, zij getuigt van Gods liefde, door alles heen, Gods liefde die heel de wereld draagt. Die woorden klonken als refrein in het verhaal van Juda en Tamar , een verhaal dat op het eerste gehoor juist van het tegendeel getuigd. Waarom sterven de zonen van Juda ? waarom handelt Tamar op deze onbeschaamde wijze ?? Wat een gruwelijk en liefdeloos verhaal !! dat waren zo de eerste reacties na het horen van het verhaal bij de

voorbereiding. Wellicht kwamen deze reacties ook bij u op. Het verhaal vraagt om wat uitleg. Wat weten we van Juda ? Juda is de eersteling, drager van de zegen, de broeder die zijn broeders tot zegen moet zijn. Jozef is wel gezegend met zo'n broer, hij wordt als slaaf verkocht, en geboeid daalt Jozef af naar Egypte. Juda voorkomt dat Jozef wordt gedood, maar is tegelijkertijd bezig zijn positie te behouden. Wat valt er nog meer te vertellen over Juda ? Juda daalt ook af, tot en bedenkelijk niveau, Juda daalt af, weg van zijn broeders. Juda doet dus precies wat de gezegende niet moet doen: hij verwijdert zich van zijn broeders. Hoe ?? Door zijn eigen weg te gaan en te trouwen met een Kanaïtische vrouw. Daarmee zit hij op een hellend vlak, want als Israël zich oplost in de volkenwereld? Dan raakt God zijn volk kwijt. Dan is het gebeurt met de proeftuin van God met de mensen. Drie zonen verwekt Juda, en Er de eerstgeborene trouwt met Tamar (dadelpalm) Een schone naam voor een schone verschijning. Slechts eenmaal verschijnt Tamar in de bijbel ten tonele, en vervult gelijk een rol van betekenis. Tamar wordt weduwe, Er sterft vroegtijdig, de verteller ziet dat als een straf van God. Tamar blijft kinderloos achter, een bitter lot, altijd al, maar in die dagen waren kinderen en zeker zonen je oudedagsvoorziening, en daarom een recht. En in Israël is het lot van een kinderloze vrouw nog ééns zo bitter: ooit zal de Messias het levenslicht aanschouwen, maar dus nimmer als de vrucht van jou schoot. Jij zult er niet bij zijn, in je nageslacht, als de Messias wordt geboren. Het is alsof God zegt: jou heb ik niet nodig voor de voortgang van het heil. Tegen die achtergrond moeten we het zwagerhuwelijk zien: sterft een man en blijft diens vrouw kinderloos achter, dan is het de taak van de zwager om bij de weduwe op naam van zijn overleden broer, nageslacht te verwekken, opdat diens naam niet wordt uitgewist. Ik vind het geen aantrekkelijke gedachte, maar het gaat om het idee erachter, het is een maatregel die zowel door maatschappelijke als godsdienstige motieven is ingegeven en het is een schande voor God en de mensen als iemand zich aan de verplichting onttrekt. En daarmee zijn we bij Onan, de broer van Er, die zich letterlijk aan zijn verplichting onttrekt. Wel de lusten niet de lasten, weer een broeder die van geen broederdienst wil weten. Onan weigert zijn schoonzus recht te doen, ook Onan sterft, wat hij deed was slecht in de ogen van de Eeuwige. Wie een ander geen toekomst gunt,

is zelf geen toekomst waard, lijkt de verteller te zeggen. Juda lijkt Tamar en haar recht inmiddels te zijn vergeten: Sela, zijn derde zoon, hoeft niet met haar te trouwen. Is hij bang ook deze zoon te verliezen aan die fatale vrouw? Maar Tamar wil niet afzien van haar recht, dus gaat ze het halen. De moraal moet wijken voor het recht. Tamar verleidt haar schoonvader, als hoer uitgedost, een sluier voor haar gezicht. De betaling komt later wel, Juda ontdoet zich van zijn waardigheid, zijn zegelring, zijn staf en zijn riem dienen als onderpand. De inwisseling blijkt wat moeilijk, Juda laat het er maar bij zitten. Als Juda hoort dat Tamar zwanger is, ontsteekt hij in toorn, naar de brandstapel met haar! Zelf werd de hoerende Juda door het vuur van zijn hartstocht verblind, maar Tamar de hoer zal door het vuur worden verteerd. Klassiek voorbeeld van een slachtoffer dat de schuld krijgt en van de verschillende maatstaf waarmee mannen en vrouwen worden gemeten. Wat draagt Tamar in haar handen op weg naar de brandstapel??

Een zegelring een staf en een riem !

Dan valt Juda door de mand met z'n dubbele moraal. Wat moet hij zeggen?

Een rechtvaardige is zij, zij staat in haar recht, ik niet. En dat is dan weer koninklijk van Juda. Onwetend heeft hij zelf aan deze vrouw de daad verricht die zijn zonen aan haar verschuldigd waren. In die mannenwereld komt een vrouw in haar eentje op voor recht. Moeder wil ze worden, moeder in Israël. Tamar heeft Israëls geheim verstaan.

Juda staat beschaamd, een man met een verleden, maar dank zij Tamar ook een man met toekomst. Twee zonen verloor hij, twee zonen schenkt Tamar hem. Tamar redt het huis van Juda, het zal in het geslacht van Juda zijn dat koning David wordt geboren, en Davids zoon, langverwacht, de Messias.

Welke verdienste rechtvaardigt de unieke positie van Juda in de kring van zijn broeders? waarin verschilt hij van Ruben, Simeon en Levi? Juda erkent dat hij een misstap heeft begaan ten opzichte van Tamar. Hij veegt het door hem begane onrecht niet onder tafel, hij komt tot inkeer en neemt zijn verantwoordelijkheid. Een menselijk verhaal met een koninklijke afloop. Het verhaal hoe gruwelijk en plat, liefdeloos en beschamend laag het ook is, het blijft een verhaal van Gods liefde voor de mensen. Hoeveel fouten een mens ook maakt, ik kan niet uit Gods genade vallen als ik schuld durf te bekennen en verantwoordelijkheid neem voor mijn gedrag; Vanuit de diepten, tot hoog in de bergen, overvloedt de liefde....

Diepe dalen van schaamteloos gedrag, wordt vervangen door hoog moreel gedrag waar schuld erkend wordt .

Wat leert dit verhaal ??

Ik moet me blijven realiseren dat het verhaal van Juda en Tamar een geloofsverhaal is het gaat over Gods volk de geschiedenis door, en over hoe elk mens met eigen verantwoordelijkheid deel blijft van die geschiedenis. Het verhaal leert me ook dat het lastig is om waardevrij te luisteren, ik oordeelde al voor dat ik begrepen had waar het over ging, het is moeilijk om uit mijn eigen oordeel te stappen. Met de vinger naar anderen wijzen is gemakkelijker dan me verdiepen in het verhaal, het gedrag van de ander. Zwaaien met normen en waarden is nog wat anders dan er ook echt na handelen. Ik luister vaak al met een vaststaande norm, zonder dat ik bedenk welke waarde er onder schuil gaat. Het blijft ondanks alles een moeilijk en verwarrend verhaal..... Blijkbaar kan een mens kan in tegenspraak leven met alles wat fatsoen en zeden voorschrijven en toch kan hij fatsoenlijk en zedelijk blijven wanneer hij zijn bekoorlijkheid aanwendt en in waardigheid handelt. Een mens kan zich verlagen tot aan de grens van de schaamteloosheid en ontucht toe, en toch juist zo haar trots behouden. Waar op aarde vindt men nog een moraal die begrip opbrengt voor dergelijke breuken in het leven, en die een daad die enkel een bestaan doorbreekt dat een mens op den duur definitief van zijn hoop zou beroven, niet als misdaad bestempelt ?? De heilsgeschiedenis van de mensen voltrekt zich doordat mensen, uiteindelijk zelfs met de moed der wanhoop, het uiterste op het spel zetten en liever de dood riskeren dan zich tevreden stellen met een leven dat geen leven meer is. Daarvan zien we ook in onze wereld heel wat uitingen, die ik ook bijna niet kan begrijpen en me hooglijk verwarren.

Durf ik te kijken met ogen van de liefde..... ??

In dieptepunten in de geschiedenis, in mijn eigen geschiedenis ??

Ik wil blijven zingen moet blijven zingen om dat vol te houden, de melodie, de woorden,... zij helpen mij daarbij, die treffen me in mijn ziel, dat is waar het wezenlijk om gaat, dan voel ik Gods liefde die draagt en behoed. Amen